

Nr 817

Av herr andre vice talmannen Cassel m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 65, angående anslag för budgetåret 1965/66 till statsdepartementen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 691 i Första kammaren)

Den svenska departementsorganisationen har i princip icke undergått några större förändringar på synnerligen lång tid. Eftersom arbetsuppgifterna för statsdepartementen vuxit kraftigt, synes det därför naturligt att — såsom föreslås i Kungl. Maj:ts proposition nr 65 — företaga en allmän översyn av arbetsförhållandena. Även statsdepartementens rekryteringsproblem och personalens löneställning kräver härvid uppmärksamhet, så att de viktiga arbetsuppgifterna inom departementen alltjämt skall komma att handhas av personal med tillräckligt höga kvalifikationer.

En central fråga i detta sammanhang, som också berörs i propositionen, är i vad mån det är möjligt att i väsentlig utsträckning överflytta till centrala ämbetsverk och andra statliga myndigheter beslutanderätt i ärenden som än så länge måste avgöras av Kungl. Maj:t men som i enlighet med sin natur snarare hör hemma hos självständiga ämbetsverk. Av propositionen framgår att utredningsarbete pågår på detta område men att utredningen ännu inte är avslutad. I detta sammanhang bör också understrykas, att det här inte bör vara fråga enbart om »rutinbetonade och andra mindre väsentliga» ärenden, utan att också ärenden av större betydelse bör kunna överflyttas till andra myndigheter än Kungl. Maj:t, i den mån det väsentligen är fråga om rent administrativa uppgifter. Utredningsarbetet i detta syfte bör fullföljas med största möjliga snabbhet och utan alltför stor bundenhet vid tidigare praxis.

Den starka tillväxt i departementens personalorganisation, som redovisas i propositionen, torde i själva verket till betydande del vara föranledd av att decentraliseringsarbetet ännu icke bedrivits med tillräckligt stor kraft. En annan orsak är av allt att döma departementschefernas begripliga men möjligen ibland icke helt motiverade iver att till varje riksdag framlägga ett stort antal propositioner. Frågan om departementens mest ändamålsenliga organisation kan i själva verket knappast bedömas med någon visshet, förrän ytterligare åtgärder vidtagits för att i olika hänseenden begränsa deras arbetsuppgifter.

Det föreliggande förslaget tar emellertid knappast hänsyn till denna sida

av problemet. Det är också i andra hänseenden delvis uppseendeväckande. Av propositionen framgår sålunda att det utredningsarbete, på vilket förslagen grundar sig, ännu slutförts endast »i vissa delar». Det är överraskande att Kungl. Maj:t detta oaktat redan är färdig att föreslå en fullständig omändning av hela departementsorganisationen. Rättssäkerhetskravets betydelse i departementens arbete betonas visserligen i föredragandens uttalande, men det framgår icke hur han anser att detta krav bäst skall tillgodoses. Enligt vår uppfattning är det i detta sammanhang ytterst väsentligt att man icke på något sätt försvagar oberoendet hos den personal, som inom departementen främst har att vaka över att rättssäkerhetssynpunkterna blir iakttagna.

Motiveringarna för förslagen är i många hänseenden knapphändiga. Det kan icke uteslutas att arbetsenheter inom departementen med såväl planerande som tillämpande uppgifter kan erfordras på betydligt flera områden än de där detta system redan nu tillämpas. Härav behöver emellertid icke följä att det är ändamålsenligt att över lag helt sammanföra statssekreterarens och expeditionschefens avdelningar, än mindre att såsom förslaget synes avse minska den rättsbildade personalens auktoritet. Redan för att med framgång kunna fullgöra sina rättsliga granskningsuppgifter måste denna personal i själva verket ha en mycket stark ställning inom departementens organisation. Av propositionen framgår icke heller hur man med den föreslagna organisationen skall kunna undgå en fortgående politisering av departementsarbetet även utanför det planerade området. Slutligen kan man icke helt undgå den farhågan, att det föreslagna systemet på längre sikt kan leda till en inofficiell ministerstyrelse, som i princip måste anses vara främmande för det svenska förvaltningsystemet.

En överraskande nyhet är också förslaget att Kungl. Maj:t skall få myndigande att utan riksdagens hörande inrätta nya tjänster i lönegraderna Br 4, Br 3 och Br 1 samt att anslaget till avlöningar för icke-ordinarie personal i samband därmed förslagsbetecknas. Konsekvensen av förslagen i detta hänseende skulle av allt att döma bli att Kungl. Maj:t finge obegränsad frihet att utvidga departementens personalorganisation, något som icke kan anses stå i god överensstämmelse med de grundsatser som hittills brukat tillämpas i avseende på uppgifternas fördelning mellan Kungl. Maj:t och riksdagen. Endast om synnerligen starka skäl kan anföras — och motiveringen i propositionen är, såsom redan framhållits, synnerligen knapphändig — kan det vara tillrådligt att riksdagen avhänder sig inflytandet över såväl departementens personalorganisation som deras personalkostnader.

Av dessa skäl kan förslaget enligt vår uppfattning icke i nuvarande form godtagas. Detta hindrar icke att även vi anser en reform av departementalorganisationen påkallad. Den bör emellertid förberedas grundligare än vad som hittills skett. I det nya och fortsatta utredningsarbetet bör även representanter för riksdagen få möjlighet att delta. Arbetet bör emellertid be-

drivas skyndsamt, och riksdagen bör hos Kungl. Maj:t hemställa att ett på dylik utredning grundat förslag framlägges för 1966 års vårriksdag. I avvaktan härpå bör departementens nuvarande personalorganisation i princip förbli oförändrad. I den mån av särskilda skäl och på särskilda områden personalförstärkningar erfordras, torde anslag för detta ändamål kunna äskas på tilläggsstat för innevarande budgetår.

På grund av vad sålunda anförts föreslår vi,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 65 måtte besluta

dels att departementens för budgetåret 1965/66 gällande personalförteckningar såväl som motsvarande anslag måtte fastställas att gälla även under budgetåret 1966/67,

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning under parlamentarisk medverkan i frågan om en förbättrad departementalorganisation samt anhålla att därav föranledda förslag måtte föreläggas 1966 års vårriksdag.

Stockholm den 6 april 1965

Leif Cassel

Gösta Bohman

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Hans Nordgren

Bo Turesson

Karin Wetterström